

Sygn. akt I CSK 560/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 lipca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący)

SSN Jan Górowski

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa C. Spółki z o.o. w P.

przeciwko A. Spółce z o.o. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 10 lipca 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 27 marca 2013 r.,

**I. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej
rozstrzygnięcia uwzględniającego powództwo (pkt 1);**

**II. uchyla zaskarżony wyrok w pozostałej części i w tym
zakresie**

**przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu
do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka „C.” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w P. domagała się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej „A.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W. kwoty 362.270,05 zł z odsetkami ustawowymi, obejmującej nieuregulowane wynagrodzenia za wykonanie dokumentacji geotechnicznej i prac z tym związanych, przewidzianego umowach w zawartych między stronami (319.800 zł) oraz skapitalizowane odsetki za opóźnienie wypłaconej części wynagrodzenia (42.470,05 zł).

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa podnosząc, że wykonana przez powódkę dokumentacja była dotknięta wadami, które nie zostały usunięte, w związku z czym należne jej wynagrodzenie uległo obniżeniu.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 4 czerwca 2012 r. oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny, na skutek apelacji powódki, wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 13.648,29 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 26 lipca 2011 r. i oddalił apelację w pozostałej części, opierając się na następujących ustaleniach i wnioskach.

Powódka, na podstawie umów zawartych w dniu 1 grudnia 2009 r. oraz w dniu 22 lutego 2010 r., zobowiązała się wykonać i przekazać pozwanej projekty budowlane a także wykonawcze niezbędne do realizacji zadania inwestycyjnego obejmującego projekt i budowę oznaczonych odcinków autostrady A2. Dokumentacja opracowana przez powódkę miała stanowić część projektu budowlanego koniecznego do wydania pozwolenia na budowę odcinków A i B autostrady A2, objętych tymi umowami. Wynagrodzenie ryczałtowe za wykonanie przedmiotu pierwszej umowy ustalone zostało na kwotę 254.000 zł netto, drugiej zaś - na kwotę 185.000 zł; w obu przypadkach miało one zostać powiększone o podatek VAT. Pozwana zobowiązała się zapłacić należne powódce

wynagrodzenie w dwóch częściach, tj. 60 % jego wysokości - po wykonaniu dokumentacji i opracowań, zaś pozostałe 40% - po uzyskaniu prawomocnej decyzji zezwalającej na realizację inwestycji drogowej.

Powódka nie wykazała, że sporządzona przez nią dokumentację wykonawczą dotyczącą stateczności skarp i nośności podłoża projektowanych odcinków autostrady nie jest wadliwa. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że przygotowała projekty przewidujące rozwiązania nieuzasadnione kosztowo i zawierające luki. Wady te nie zostały usunięte przez powódkę w wyznaczonym jej w tym celu terminie. Ostatecznie projekt wykonawczy został sporządzony – na zlecenie pozwanej – przez innego projektanta zgodnie z warunkami ekonomicznymi określonymi przez inwestorów. Okoliczności te – w świetle art. 637 § 2 k.c. - uprawniały pozwaną do złożenia powódce oświadczenia o obniżeniu wynagrodzenia do kwot wypłaconych po złożeniu dokumentacji dotyczącej geotechnicznych warunków posadowienia obiektów drogowych oraz inżynierskich, wykonanej prawidłowo i przyjętej za podstawę wydanego pozwolenia na budowę. Wprawdzie należne powódce wynagrodzenie zostało określone w umowach ryczałtowo za całą dokumentację, jednak była ona przekazywana częściowo wraz z odrębnymi fakturami. Przyjęty przez strony sposób rozliczenia pozwala na ustalenie wynagrodzenia za sporządzenie poszczególnych części dokumentacji, a więc również dokumentacji dotyczącej stateczności skarp i nośności podłoża, sporządzonej wadliwie. Pozwana miała prawo obniżenia należnego powódce wynagrodzenia o równowartość tej części dokumentacji, tj. o kwotę 104.000 zł netto w przypadku umowy z dnia 1 grudnia 2009 r. oraz o 246.000 zł netto w przypadku umowy z dnia 22 lutego 2010 r. Żądanie zapłaty tego wynagrodzenia zostało zatem prawidłowo ocenione przez Sąd pierwszej instancji jako bezzasadne.

Sąd Apelacyjny uznał jedynie za usprawiedliwione częściowo zarzuty podważające rozstrzygnięcie oddalające żądanie zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie faktur nr 9/2010 i nr 10/2010, obejmujących wynagrodzenie za prawidłowo wykonaną dokumentację dotyczącą geotechnicznych warunków posadowienia obiektów drogowych i inżynierskich.

W konsekwencji zmienił zaskarżony wyrok i uwzględnił powództwo w zakresie tego żądania do kwoty 13.648,29 zł.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., powódka zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając naruszenie:

- art. 6 w związku z art. 637 § 2, art. 560 § 3 i art. 638 k.c. przez błędną wykładnię rozkładu ciężaru dowodowego co do okoliczności uzasadniających uwzględnienie zarzutu obniżki wynagrodzenia, w tym wady dzieła i stopnia tej obniżki, a w konsekwencji błędne zastosowanie wymienionych przepisów,
- art. 637 § 2 k.c. przez błędne zastosowanie i uwzględnienie obniżki za wyodrębnioną część dzieła dotknięta wada istotną w wysokości 100 % ustalonego przez Sąd wynagrodzenia za tę dokumentację, ewentualnie przez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że zamawiającemu przysługuje prawo żądania obniżki wynagrodzenia również w przypadku, gdy wady dzieła są istotne,
- art. 481 § 1 k.c. przez częściowe oddalenie żądania oddalenia roszczenia o zapłatę odsetek za bezsporny okres opóźnienia w zapłacie tej części wynagrodzenia, która została uznana za należną;
- art. 232 i art. 278 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. wskutek dokonania obniżenia wynagrodzenia powódki mimo braku do tego podstaw, w szczególności bez przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego,
- art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 i art. 378 § 1 k.p.c. przez niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn i podstaw nieuwzględnienia zarzutu wadliwości ustaleń faktycznych co do okoliczności wymagających wiadomości specjalnych, dokonanych z pominięciem opinii biegłego sądowego oraz
- art. 65 § 2 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i dokonanie wadliwej wykładni umowy polegającej na przyjęciu, że zobowiązanie powódki obejmowało również wykonanie dokumentacji wykonawczej.

Powołując się na tak ujęte podstawy kasacyjne, powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i wydanie orzeczenia uwzględniającego

powództwo w całości, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy przypomnieć, że – stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. - Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, przy czym w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozagę nieważność postępowania. Z unormowania powyższego wynika jednoznacznie, że granice skargi kasacyjnej wyznaczają podstawy kasacyjne oraz zakres zaskarżenia skargą.

Powódka wprawdzie wskazała, że kieruje skargę kasacyjną przeciwko wyrokowi Sądu Apelacyjnego w całości, jednak w żadnej z powołanych podstaw kasacyjnych - co jest zrozumiałe – nie sformułowała zarzutów odnoszących się do rozstrzygnięcia uwzględniającego częściowo jej apelację. W tym zakresie skarga kasacyjna podlegała zatem odrzuceniu.

Ocenę merytoryczną zasadności skargi kasacyjnej należy rozpocząć od rozważenia zarzutów wypełniających podstawę naruszenia przepisów postępowania.

Zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może usprawiedliwiać podstawę kasacyjną naruszenia przepisów postępowania wyjątkowo wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie posiada wszystkich koniecznych elementów lub zawiera braki uniemożliwiające przeprowadzenie jego kontroli kasacyjnej (zob. m.in. wyroki; z dnia 24 stycznia 2008 r., I CSK 347/07, nie publ., z dnia 27 marca 2008 r., III CSK 315/07, nie publ., z dnia 21 lutego 2008 r. III CSK 264/07, nie publ.). Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie jest dotknięte takimi mankamentami. Argumentacja, którą posłużył się Sąd Apelacyjny, nie stwarza trudności w zrekonstruowaniu podstawy faktycznej i prawnej zaskarżonego wyroku; odnosi się również do podniesionego w apelacji zarzutu wadliwości ustaleń faktycznych wynikającej z pominięcia dowodu z opinii biegłego sądowego. Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej, nie ma przeszkód do przeprowadzenia

kontroli kasacyjnej zaskarżonego wyroku. Trafność wyprowadzonych przez Sąd Apelacyjny wniosków i ocen nie może zostać zweryfikowana w płaszczyźnie art. 328 § 2 w związku z art. 378 § 1 i art. 391 § 1 k.p.c. Zarzut naruszenia tych przepisów należało zatem uznać za chybiony.

Sąd Apelacyjny wyszedł z prawidłowego założenia, iż ocena ewentualnej wadliwości wykonanych przez powódkę projektów pod kątem zasad sztuki budowlanej wymaga wiadomości specjalnych. Błędnie jednak uznał, iż dowód z opinii biegłego z zakresu projektowania i budownictwa nie jest potrzebny do wykazania wad projektów wskazanych przez stronę pozwaną, tj. luk w przedstawionym opracowaniu oraz posłużenia się rozwiązaniami nieekonomicznymi. Skoro powódka utrzymywała, że założenia ekonomiczne określone przez inwestorów nie mogły zostać dotrzymane z uwagi na to, iż tańsze rozwiązania nie spełniałyby swojej roli i nie gwarantowałyby prawidłowej realizacji robót, to weryfikacja tego twierdzenia niewątpliwie wymagała wiadomości specjalnych. Odmienne zapatrywanie Sądu Apelacyjnego pozostaje w sprzeczności z dyspozycją art. 287 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Z motywów zaskarżonego wyroku wynika, iż zasadniczą przyczyną oddalenia powództwa oraz apelacji było skorzystanie przez pozwaną z - przewidzianego w art. 637 § 2 k.c. - uprawnienia do obniżenia wynagrodzenia z wadliwe wykonanie dzieła. Uznając oświadczenie złożone w tym przedmiocie przez pozwaną za skuteczne, Sąd Apelacyjny podkreślił, iż powódka nie wykazała, że dokumentacja dotycząca stateczności skarp i nośności podłoża została wykonana w sposób niewadliwy. Ocena ta wskazuje na to, że – według Sądu Apelacyjnego - ciężar dowodu wystąpienia przesłanek usprawiedliwiających skorzystanie z uprawnień z tytułu rękojmi za wady dzieła spoczywa na przyjmującym zamówienie. Pogląd ten trafnie został zakwestionowany przez skarżącą.

Zgodnie z art. 6 k.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W myśl tej reguły, powód powinien udowodnić fakty stanowiące podstawę dochodzonego roszczenia, pozwany zaś – fakty

uzasadniające zarzuty przeciwko roszczeniu powoda, w tym fakty tamujące lub niweczące to roszczenie.

W orzecznictwie i piśmiennictwie trafnie zwrócono uwagę na procesowy oraz materialnoprawny aspekt ciężaru dowodu; pierwszy dotyczy powinności stron procesu cywilnego w zakresie przedstawiania dowodów potrzebnych do rozstrzygnięcia sprawy (art. 3 i art. 232 k.p.c.), drugi – negatywnych skutków wynikających z nieudowodnienia przez stronę faktów, z których wywodzi ona skutki prawne (art. 6 k.c.). W judykaturze podkreśla się przy tym, że o tym co strona powinna udowodnić w konkretnym procesie decydują przede wszystkim: przedmiot sporu, prawo materialne regulujące określone stosunki prawne oraz prawo procesowe normujące zasady postępowania dowodowego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 71/09, OSP 2014, nr 3, poz. 32).

Z treści art. 637 k.c. wynika jednoznacznie, iż zamawiający, chcąc skorzystać skutecznie z uprawnienia z tytułu rękojmi za wady dzieła, musi wykazać, że spełnione zostały przesłanki warunkujące powstanie tego uprawnienia. Skoro zatem w sprawie niniejszej pozwana podniosła zarzut niweczący roszczenie powoda o zapłatę nieuregulowanej części wynagrodzenia za wykonane projekty, powołując się na okoliczności uzasadniające skorzystanie z uprawnienia do obniżenia wynagrodzenia, to na niej spoczywał ciężar wykazania, że zamówione przez nią projekty zostały wykonane wadliwie oraz że obniżenie wynagrodzenia uzasadnione jest w stopniu przez nią wskazanym (zob. m.in. uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego: z dnia 3 października 2000 r., I CKN 301/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 58; z dnia 17 czerwca 2009 r., IV CSK 71/09 i z dnia 18 stycznia 2012 r., II CSK 213/11, OSNC-ZD 2013, nr 2, poz. 31). Sąd Apelacyjny oparł się jednak na zapatrywaniu przeciwnym, co nie pozwala skutecznie odeprzeć zarzutu naruszenia art. 6 w związku z art. 637 § 2, art. 560 § 3 i art. 638 k.c.

Przed dokonaniem oceny zasadności powództwa przez pryzmat prawidłowo rozumianej reguły ciężaru dowodu, zarówno w aspekcie materialnym jak i formalnym, bezprzedmiotowe jest odnoszenie się do pozostałych podniesionych w skardze kasacyjnej zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 i art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.